

Sesja edukacyjna pt. „Jeśli nie pamięć, to co? Edukacja w miejscach pamięci narodowej”, Łambinowice, 27 maja 2010 r.

27 maja 2010 r. w siedzibie muzeum w Łambinowicach odbyła się szósta sesja edukacyjna pt. „Jeśli nie pamięć, to co? Edukacja w miejscach pamięci narodowej”. Udział w niej wzięło 55 osób, reprezentujących środowiska muzealników, nauczycieli, wykładowców akademickich, studentów i laureaci II edycji konkursu na projekt edukacyjny pt. „Póki nie jest za późno”, organizowanego przez muzeum.

Sesja rozpoczęła się od zwiedzania Miejsca Pamięci Narodowej w Łambinowicach i wystaw stałych muzeum. Zasadniczą część obrad stanowiła dyskusja panelowa na temat: „Nauczyciel refleksyjny i miejsce pamięci narodowej”. Jej moderatorem był prof. dr hab. Adam Suchoński (Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu), a uczestniczyli w niej ponadto: dr Marek Białokur (III Liceum Ogólnokształcące w Opolu, Uniwersytet Opolski), mgr Aleksander Iszczuk (II Liceum Ogólnokształcące w Opolu), mgr Renata Jemioł (Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy), dr Iwona Konopnicka (Uniwersytet Opolski), mgr Antoni Stańczyk (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau) oraz dr Anna Ziółkowska (Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie)

Dyskusję rozpoczął prof. dr hab. A. Suchoński, odwołując się do tytułowego pojęcia „refleksyjność”, które zdefiniował jako skłonność do kontemplacji, czyli głębszego namysłu, zastanowienia, czy wreszcie wysuwania wniosków, będących wynikiem rozmyślenia. Wyrażając opinię o miejscu refleksji w edukacji, stwierdził, iż wciąż poświęca się na nią zbyt mało miejsca. Jako przykład podał obchody ważnych wydarzeń historycznych. W swojej wypowiedzi zadał pytanie, czy refleksja jest dziś standardem, czy też należy ją dopiero wprowadzać do polskiego szkolnictwa. Profesor dr hab. A. Suchoński podkreślił również, że współpraca nauczycieli i pracowników muzeów może przyczynić się do refleksyjności. Powołując się na długoletnie doświadczenie dydaktyczne i prowadzone przez siebie badania nad treścią podręczników

szkolnych, zauważył, że polskie podręczniki mają charakter opisowy, nie zachęcają natomiast do pogłębionej refleksji. Ta jest zaś dziś najlepszym sposobem edukacji młodego człowieka i wpływa pozytywnie na przyswajanie przez niego nowych informacji.

Następnie głos zabrał mgr A. Stańczyk, który przytoczył statystyki odwiedzających Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau. Większość spośród ponad miliona osób, które przyjechały do muzeum w 2009 r. stanowili uczniowie. Niewątpliwie edukacja poprzez refleksję, w takim miejscu jak teren byłego obozu koncentracyjnego – symbolu zagłady, jest szczególnie potrzebna. Nie zawsze jednak, jak podkreślił A. Stańczyk, uczniowie potrafią zachować się odpowiednio do sytuacji, dlatego do zwiedzania miejsc martyrologii należy ich odpowiednio przygotować. Zasygnalizował także, iż nie można wyprawy do miejsc pamięci nazywać wycieczką, jak często czynią to nauczyciele. Słowo „wycieczka” kojarzone jest na ogół pozytywnie, co naturalnie nie ma zastosowania w miejscach będących symbolem ludzkich dramatów. Stwierdził ponadto, iż to na nauczycielu spoczywa główny obowiązek przygotowania uczniów do zwiedzania miejsc pamięci, udzielenia im pomocy w odbiorze tej trudnej tematyki, wreszcie podsumowania wyjazdu, co, niestety, nie jest częstym zjawiskiem. Zdaniem dyskutanta, uczeń musi przed przyjazdem osiągnąć dojrzałość intelektualną i emocjonalną, dlatego najlepiej, gdy takie miejsca zwiedza młodzież licealna, odpowiednio do tego nastawiona.

W nawiązaniu do wypowiedzi przedmówcy, prof. dr hab. A. Suchoński wysunął propozycję, aby tworzyć ekspozycje muzealne adekwatne do grup wiekowych, tzn. dla pełniejszego odbioru przekazywanych treści na wystawach powinny funkcjonować oddzielne panele dla poszczególnych grup. Miałyby to pozwolić młodzieży na lepsze zrozumienie prezentowanych problemów.

Magister A. Iszczuk w swojej wypowiedzi podzielił zdanie mgr A. Stańczyka, dotyczące przedziału wiekowego uczniów zwiedzających miejsca pamięci. Jego zdaniem, młody człowiek ma problem z właściwym zrozumieniem tak trudnej materii. Zgodził się, że bardzo ważną rolę w procesie edukacji w takich miejscach odgrywa postawa nauczyciela. Stwierdził także, że należy położyć akcent na uzupełnienie „suchych” faktów, podawanych w szkole, wyjazdami do miejsc pamięci, co pozwoli uczniowi lepiej zrozumieć tematykę i w pewien sposób doświadczyć historii.

Kolejną rozmówczyni, dr A. Ziółkowska, wspomniała o jeszcze innym, równie ważnym sposobie pobudzania młodych ludzi do refleksji. Są nim spotkania z tzw. żywą historią, czyli spotkania z ludźmi, którzy przeżyli II wojnę światową. Refleksja staje się tym głębsza, im bliższe związki emocjonalne łączą młodego człowieka ze świadkiem historii tak jak w przypadku dziadków i pradiadków. Doktor A. Ziółkowska wskazała ponadto na po-

ważny mankament w podręcznikach historii, dotyczący tematu niemieckiej okupacji ziem polskich. Wiadomości o tym okresie odnoszą się niemalże wyłącznie do sytuacji w Generalnym Gubernatorstwie, nie porusza się zaś sytuacji ludności na terenach bezpośrednio włączonych do III Rzeszy.

Doktor I. Konopnicka swoją wypowiedź rozpoczęła od charakterystyki nauczyciela refleksyjnego. Podkreśliła, iż jest to osoba odpowiedzialna za siebie oraz za adresatów i metody przekazywania wiedzy, mając przy tym na uwadze wiek uczniów. Jest człowiekiem, który stymuluje i wspiera uczenia w przeżywaniu poprzez aktywne słuchanie. Umiejętność ta pozwoli mu na lepszy kontakt z uczniem. Dzięki niej nauczyciel potrafi zrozumieć, jakie emocje towarzyszyły uczniom podczas wizyty w miejscu pamięci, co i dlaczego zapadło mu w pamięci. Innym ważnym aspektem, zdaniem dr I. Konopnickiej, jest sztuka zadawania pytań. Pod tym względem polska szkoła jest szkołą milczenia. Tymczasem stawianie pytań i szukanie na nie odpowiedzi rozwija i kształtuje osobowość młodego człowieka.

Doktor M. Białokur w nawiązaniu do wystąpienia swej poprzedniczki wskazał na jeszcze inny, podstawowy jego zdaniem problem, jakim są osobowość i charakter nauczyciela, a także proces ich kształtowania poprzez studia akademickie, praktykę zawodową i edukację ustawiczną. Przypomniał o obchodach historycznych rocznic: zbrodni katyńskiej, zakończenia II wojny światowej i przemian ustrojowych w Polsce w 1989 r., podkreślając, że jest to dobry moment na refleksję. Stwierdził, że dydaktyka historii na poziomie akademickim jest w Polsce niedoceniona, co negatywnie odbija się na przygotowywaniu do wykonywania zawodu nauczyciela. Za duży problem uznał także system nauczania historii, a mianowicie ogrom materiału do przyswojenia, który uniemożliwia refleksję podczas lekcji. Ze względu na zbyt obszerny zakres materiału, coraz mniej uczniów decyduje się także na wybór historii jako przedmiotu maturalnego. Biorący udział w dyskusji zauważył, iż należałoby zatem zredukować tematy z historii starożytnej i średniowiecznej, poświęcając więcej czasu na historię współczesną i na krytyczne podejście do niej, skłaniające ucznia do głębszego zastanowienia się nad przeszłością.

Wypowiedź mgr R. Jemioł dotyczyła roli nauczyciela i pracowników muzeów-miejsc pamięci w refleksyjnym wychowaniu uczniów. Podkreślała rolę nauczyciela w przygotowaniu ucznia do dyskusji. W odniesieniu do muzeów zauważyła, iż organizując wszelkiego rodzaju formy edukacji, powinny one w głównej mierze kłaść nacisk na maksymalne zaktywizowanie ucznia. Podjęła także ważną kwestię specyfiki pracy w miejscach pamięci z młodzieżą zagraniczną, np. poprzez tematyczne warsztaty i prelekcje.

Podsumowaniem dyskusji panelowej była jednomyślna konkluzja jej uczestników, że należyte przygotowanie ucznia do zwiedzania miejsc pamięci

ci jest podstawowym warunkiem, jaki musi być spełniony, aby wizyta miała charakter refleksyjny i została sensownie wykorzystana w procesie edukacji. Wszyscy byli jednomyślni, że główna rola przypada tutaj nauczycielowi. Dyskutanci byli również zgodni, że rozmowy o poruszanych na sesji problemach są potrzebne. Efekty takich spotkań, zdaniem prof. dr. hab. A. Suchońskiego, powinny przekładać się na treści podręczników szkolnych.

Kolejnym punktem sesji edukacyjnej było wystąpienie pracownicy CMJW w Łambinowicach-Opolu, mgr Doroty Musiał, która przedstawiła ofertę edukacyjną muzeum. Zwróciła uwagę na różnorodne formy kształcenia odbiorców, w tym m.in. organizowanie warsztatów historycznych i artystycznych, konkursów, lekcji i prelekcji muzealnych czy spotkań ze świadkami wydarzeń.

Po przerwie obiadowej, pracownicy CMJW w Łambinowicach-Opolu (mgr Magdalena Kruk-Kuchcińska, dr Violetta Rezler-Wasielewska), Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau (mgr A. Stańczyk), Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy (mgr R. Jemioł) oraz Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie (dr A. Ziółkowska) przeprowadzili dla uczestników sesji warsztaty historyczne i przedstawili nowości w ofercie edukacyjnej swoich instytucji. Pierwsza prezentacja dotyczyła wystawy czasowej pt. „W krzywym zwierciadle. Jeńcy wojenni w obozach Wehrmachtu”. Uczestnicy mieli okazję zapoznać się z ekspozycją i dowiedzieć o celu, założeniach i samym procesie jej powstawania. Spotkanie z mgr. A. Stańczykiem poświęcone było prezentacji Muzeum Auschwitz-Birkenau. Prelegent skupił uwagę uczestników na statystykach zwiedzających tereny byłego obozu koncentracyjnego. Magister R. Jemioł mówiła o sposobach wykorzystania wspomnień i poezji powstałej w obozie koncentracyjnym Gross-Rosen w pracy z młodzieżą. Doktor A. Ziółkowska natomiast omówiła projekt edukacyjny, którego efektem jest film pt. *Zniewolony Poznań*. Przedstawia on sytuację miasta i okolicy oraz losy mieszkańców w czasie okupacji niemieckiej.

Ostatnim punktem sesji było ogłoszenie wyników II edycji konkursu na projekt edukacyjny pt. „Póki nie jest za późno” i prezentacja nagrodzonych prac. Laureatami tegorocznego konkursu zostali: Mikołaj Kowalonek z I Liceum Ogólnokształcącego im. Jarosława Dąbrowskiego z Rawicza za projekt pt. „Gross-Rosen, tragiczna historia Edwarda Kowalonka” – nagroda I stopnia; mgr Małgorzata Wojtkiewicz i mgr Mariola Gliniecka wraz z uczniami klasy V i VI ze Szkoły Podstawowej im. Jana Brzechwy w Radawnicy za projekt pt. „To właśnie im zawdzięczamy wolność” – nagroda II stopnia; mgr Jolanta Woźniak-Partyka ze Szkoły Podstawowej Integracyjnej nr 11 im. Marii Dąbrowskiej w Tarnowie za projekt pt. „Cmentarz Wojenny nr 200 w Tarnowie w kontekście wydarzeń I wojny światowej” – nagroda III stopnia; mgr Izabela Tumas i mgr Agata Durbacz wraz z zespołem uczniów za projekt

pt. „Będzin – dawna Jerozolima Zagłębia” – wyróżnienie; Piotr Chomiak, Olga Kosno, Ernestyna Łazowska, Marcin Piędzioch, Małgorzata Roziewska, Paweł Rzeszotałski, Klaudia Starzyk, Roksana Śliwka i Krzysztof Trybuła z Publicznego Gimnazjum nr 4. im Karola Wojtyły w Kędzierzynie-Koźlu za projekt pt. „Hitlerowski obóz koncentracyjny Arbeitslager Blechhammer między Sławięciami a Blachownią Śląską – miejsce zbiorowej pamięci” – wyróżnienie. Członek jury, dr I. Konopnicka, podkreśliła wysoki poziom prac, nowatorskie pomysły oraz rzetelność, sumienność i dociekliwość ich autorów.

Obrady zostały zakończone przez dr V. Rezler-Wasielewską, która podziękowała uczestnikom za duże zainteresowanie i zaprosiła na kolejne spotkania w muzeum.

Przemysław Jagieła